

12. 7. 2024

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Podjatost ústavního soudce při rozhodování o platech soudců

Nikdo nemůže být soudcem ve své vlastní věci (Nemo iudex in causa sua). Je tato zásada naplněna i v případě rozhodování soudců Ústavního soudu o platech soudců? Není v tomto případě rozhodování soudců Ústavního soudu ovlivněno jejich osobním vztahem k projednávané věci? Vždyť i soudci Ústavního soudu jsou stále jen soudci a výše jejich platů se odvíjí od výše platů ostatních soudců. Je rozhodování ústavních soudců o platech svých ostatních kolegů i rozhodování o jejich vlastních platech? Je možné, aby si někdo rozhodoval o svém platu? Je možné, aby si někteří zaměstnanci určovali výši svého platu a zaměstnavatel jim do toho nemohl vůbec mluvit?

Ústavní soud nedávno třemi nálezy rozhodl o platech soudců.^[1] Ve dvou případech bylo rozhodnuto ve věci tzv. zmrazení platů soudců a ve třetím případě bylo rozhodnuto ve věci snížení koeficientu pro výpočet platů soudců.

Nálezem Pl. ÚS 4/23^[2] bylo rozhodnuto o souladu dočasného zmrazení platů soudců v roce 2021 s Ústavou^[3], neboť nebylo údajně zasaženo do nezávislosti soudců. Nálezem č. Pl. ÚS 15/22^[4] bylo rozhodnuto o rozporu zmrazení platů soudců s Ústavou, kdy závěr odůvodnění nálezu lze shrnout slovy, že v roce 2022 se vysoce postavení úředníci dočkali zvýšení platů a velkých odměn, ale soudci se nedočkali ničeho. Posledním nálezem Pl. ÚS 5/24^[5] bylo rozhodnuto, že snížení koeficientu pro výpočet platů soudců v roce 2024 bylo protiústavní a ze závěru odůvodnění vyplývá, že koeficient je možné teoreticky snížit, ale nyní to nebylo možné, protože to bylo málo odůvodněné. Ústavní soud proto rozhodl o zrušení sníženého koeficientu.

Na základě těchto nálezů lze učinit závěr: *soudci si platy jen tak snížit nenechají.*

Rozhodování o platech soudců jako rozhodování ve vlastní věci

Ve všech třech projednávaných případech týkajících se platů soudců nebyl žádným z navrhovatelů některý ze soudců Ústavního soudu. Navrhovatelem byl v prvním případě Okresní soud v Mladé Boleslavi, v druhém a třetím případě byl navrhovatelem Okresní soud v Ústí nad Labem. Jedná se o okresní soudy, které rozhodovaly o žalobách podaných soudci, kteří se postavili na odpor snížení svých platů. Ústavní soud tedy rozhodoval o případech, které mu byly předloženy uvedenými okresními soudy. Na tyto okresní soudy se s žalobami obrátili tři různí žalobci, kteří vykonávají funkci soudce. Soudci Ústavního soudu rozhodovali o případech jiných osob. Z tohoto pohledu lze říct, že nerozhodovali ve vlastní věci, ale ve věci cizí.

Jak běžně rozhodují obecné soudy? Při rozhodování soudů např. o trestních věcech rozhodují soudci o tom, zda se trestný čin stal nebo ne. Soud, resp. soudce, zde vystupuje v roli nestranné instituce, neboť na jedné straně stojí obžaloba a na druhé straně je obžalovaný, tj. osoba, o jejíž vině nebo nevině soud rozhoduje. Rozhodnutí soudu se dotýká pouze těchto dvou stran sporu, obžaloby a obžalovaného. Rozhodnutí soudu v této věci nemá žádný dopad na soudce samotného. Stejně tak je tomu i v občanském soudním řízení. Rovněž i zde soud rozhoduje většinou nějaký spor. I zde rozhodnutí soudu ovlivní pouze poměry jedné ze dvou stran, žalovaného nebo žalobce. Rozhodnutí soudu opět nemá žádný dopad na soudce samotného.

Má rozhodnutí Ústavního soudu dopad na samotné soudce Ústavního soudu? Platy soudců Ústavního soudu upravuje zákon č. [236/1995](#) Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o platech představitelů státní moci“), ve kterém je v § 17 uvedeno: „*Soudci Ústavního soudu náleží plat určený z platové základny platné pro soudce platovým koeficientem ve výši 2,06.*“ Výrazem *soudce* jsou v zákoně o platech představitelů státní moci souhrnně označeni soudci okresních, krajských a vrchních soudů a také soudci Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu.

Zákon o platech představitelů státní moci ve znění platném k 31. 12. 2023 obsahoval ustanovení, dle kterého činila platová základna pro soudce 2,822násobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za předminulý kalendářní rok.

Z výše uvedeného je zřejmé, že rozhodováním ústavních soudců o platech ostatních soudců rozhodují soudci Ústavního soudu také o výši vlastních platů. Rozhodnutí Ústavního soudu o platech soudců se tak přímo dotýká i samotných soudců Ústavního soudu.

Nicméně na základě uvedených skutečností lze uzavřít, že Ústavní soud rozhodoval o věcech, které mu byly předloženy okresními soudy a tyto okresní soudy vedly řízení zahájené žalobami jiných osob, nikoliv ústavních soudců.

Osobní vztah k projednávané věci zakládající důvod k předpokladu podjatosti

Rozhodováním o platech soudců rozhodují soudci Ústavního soudu i o výši svých vlastních platů, pokud se jejich rozhodování týká výše platové základny soudců upravené zákonem o platech představitelů státní moci. Všechny tři zmíněné nálezy (Pl. ÚS 4/23, Pl. ÚS 15/22 a Pl. ÚS 5/24) se týkají úpravy platové základny soudců.

Skutečnost, že svým rozhodováním si soudci Ústavního soudu mohou ovlivnit výši svých platů zakládá důvodný předpoklad pro možnou podjatost těchto ústavních soudců. Tito soudci nemohou být přece ve věci rozhodování o platech soudců považováni za nestranné, když svým vlastním rozhodnutím věci ovlivní své vlastní platy. Nikdo nemůže namítnout, že ústavní soudci si tuto skutečnost neuvědomují. Je vyloučeno, aby si něčeho takového nebyli tak vzdělaní lidé vědomi.

Budiž ústavním soudcům k dobru, že věc předaná okresními soudy k řešení Ústavnímu soudu nebyla zahájena podáním žaloby některého z nich. Pokud by tomu tak bylo a Ústavní soud by rozhodoval o věci, která by se přímo týkala jednoho z jeho soudců, byla by to velká rána nestrannosti této soudní instituce.

Nicméně, současná právní úprava je nedokonalá. Dle relevantní právní úpravy musí ústavní soudci rozhodovat i o věcech týkajících se platů soudců a rozhodovat nepřímou o svých platech. Společnosti nezbývá nic jiného než se spoléhat na osobní vyzrálou a morální integritu jednotlivých soudců Ústavního soudu.

Ovšem, jak je známo – chybovat je lidské.

Příčina současného stavu

Soudci Ústavního soudu musí své funkce vykonávat v souladu se zákony. Pokud podle současných zákonů je o určitých věcech příslušen rozhodovat právě Ústavní soud, musí tak jeho soudci činit. Jestliže jsou jednou z těchto věcí i platy soudců, musí se jimi ústavní soudci zabývat.

Příčina současného stavu není u Ústavního soudu a jeho soudců. Příčina je v činnosti tzv. zákonodárce, což je oněch 200 poslanců a 81 senátorů, jejichž výtvar následně prezident podepíše nebo vrátí s výhradami.

Výše je uvedeno, že současná situace zakládá důvodný předpoklad pro podjatost ústavních soudců při rozhodování o platech soudců. Přitom v Ústavě[6] je napsáno, že: „*Jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat.*“

Uvedeného ustanovení Ústavy naši politici v Parlamentu zřejmě vůbec nedbají. Kdyby tomu bylo jinak a naši politici v roli zákonodárců by příslušného ustanovení Ústavy dbali, potom by nemohli navrhnout právní úpravu, která způsobila současný stav.

Kdo komu stanovuje plat

Zákon o platech představitelů státní moci upravuje kromě platů soudců i platy poslanců, senátorů nebo prezidenta republiky. Jednoduše řečeno: poslanci a senátoři si sami určili, jak vysoké budou mít platy.

Když už si poslanci vytvářeli systém svého vlastního odměňování, velmi chytře předešli možným výhradám od jiných čelních představitelů státní moci tím, že se s nimi podělili o vlastní výsadu. Proto nám zákon o platech představitelů státní moci upravuje nejen platy poslance, ale i senátora, prezidenta, soudce Ústavního soudu a všech ostatních soudců, členů Nejvyššího kontrolního úřadu a jeho prezidenta a viceprezidenta.[7]

Všichni, kteří jsou běžnými zaměstnanci, si mohou o možnosti stanovit si svůj plat nebo mzdu nechat jen zdát. Jak by to vypadalo, kdyby si každý zaměstnanec mohl stanovit výši svého platu nebo mzdy dle své libosti, a to bez ohledu na finanční situaci svého zaměstnavatele. Co na tom, že má zaměstnavatel dluhy, my chceme zkrátka brát tolik a hotovo!

Ale naši představitelé státní moci tuhle výsadu mají. Bez ohledu na zadlužení České republiky si sami určují výši svých platů. Přitom jejich zaměstnavatelem je v konečném důsledku lid. Ten lid, který je v Ústavě označen za zdroj veškeré moci ve státě.[8] Ovšem při zohlednění výše uvedených skutečností by v Ústavě mělo být napsané, že lid je jen zdrojem všech příjmů ve státě.

Možnost řešení současného nedokonalého stavu

Není účelem tohoto příspěvku zpochybnit současnou výši platů představitelů státní moci, ale pouze poukázat na určité neduhy současného způsobu nastavení těchto platů a jejich výše. Je to pouze nedůslednost onoho tzv. zákonodárce, tedy poslanců a senátorů.

Pokud by měl být i v odměňování představitelů státní moci uplatněn princip, že zaměstnavatel stanovuje výši odměny za práci, určoval by výši platů lid České republiky. Bylo by naplněno tvrzení, že lid je zdrojem veškeré moci ve státě. Došlo by k potvrzení akademických teorií z univerzit, že lid je státoporný prvek.

Samozřejmě, že by bylo nevhodné nechat celou věc pouze na lidu. Při počtu obyvatel České republiky, různosti názorů, vzdělání a jiných odlišnostech je předem vyloučeno, že by taková velká skupina lidí vytvořila vůbec nějaký návrh zákona. Lid však o návrhu zákona může hlasovat.

Řešením je proto přijetí ústavního zákona o případech, kdy lid vykonává státní moc přímo. Zjednodušeně by to probíhalo tak, že Parlament by vypracoval návrh zákona o platech představitelů státní moci, ale nehlasoval by o něm. O tomto návrhu zákona by proběhlo hlasování v referendu. Občané by se mohli vyjádřit buď pro přijetí či pro zamítnutí návrhu. Pokud by byl zákon přijat, nabyl

by následně platnosti a účinnosti.

Tím by byl vyřešen neduh, že si někteří *zaměstnanci* sami určují výši svých platů. Zbývalo by vyřešit druhý neduh, a to kdo bude posuzovat případný soulad s ústavností. Nabízí se rychlé řešení založené na známém *vox populi, vox dei*, což by mohlo být podpořeno i zásadou svrchovaností lidu. Nač tedy přezkoumávat něco s čím lid většinově souhlasí? Zvláště, když by tvorba znění právního předpisu byla stále ponechána Parlamentu, jehož obě komory by byly ustavovány stejně jako doposud, demokratickou volbou. Byla by naplněna ústavní zásada, že většina dbá ochrany menšin, neb menšina by překládala návrhy většině a většina by návrhy mohla pouze přijmout nebo zamítnout.

Samozřejmě, že nesouhlas s navrhovaným řešením od osob, jichž by se případná změna dotkla, tj. poslanci, senátoři, soudci apod., je očekávatelný. Navíc se jedná pouze o nástin možného řešení.

Závěr

Současný způsob přijímání právní úpravy stanovení platů představitelů státní moci je nedokonalá, neboť v sobě obsahuje prvek pro *svévolné stanovení si platu zaměstnancem*. Další nedokonalost soudobé právní úpravy spočívá ve způsobu přezkumu zákona o platech představitelů státní moci, kdy toto je v působnosti Ústavního soudu. Oproti běžnému stavu, kdy zaměstnavatel určí mzdu zaměstnanci a případný spor mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem řeší nezávislý a nestranný soud, je zde situace, kdy si odměňovaný stanoví odměnu sám sobě i soudcům a posuzování ústavnosti stanovení odměny je na oněch soudcích. Je nasnadě, že když Parlament i Ústavní soud jsou vrcholnými institucemi, které nejsou podřízeny žádné jiné, je současný způsob stanovení platů nevhodný. Stejně tak je nevhodná právní úprava posuzování ústavnosti stanovené výše platů představitelů státní moci.

Bylo poukázáno na současný stav, který se široké veřejnosti oprávněně nejeví jako legitimní. Legalitu neboli zákonnost zpochybnit nelze, vše se děje v souladu s Ústavou a ostatními ústavními zákony. Jenže svého času i tzv. norimberské zákony byly legální. Ale každý ví, že rozhodně nebyly správné, ba naopak.

Nicméně v současném politickém a společenském prostředí a při postupu jednotlivých vlád se nelze divit, že soudci si nenechají jen tak sáhnout na platy, ostatně v jednom z výše uvedených nálezů je trefně napsáno: *„Tvrzení o výjimečné tíživé hospodářské situaci státu je oslabováno kroky, které v posuzovaném roce 2021 učinila moc výkonná. Ústavní soud nepřehlédl, že v tomto roce byl stát „štědrý“ při vyplácení odměn na ministerstvech, správních úřadech a dalších státem řízených institucích, a to mnohdy ve statisícových výších.“*^[9] V jiném nálezu Ústavní soud správně poukázal na hospodaření státu v roce 2022, kdy zmiňuje, že v tomto období rozpočet Úřadu vlády narostl o vyšší částku, než jaká měla být uspořena na platech soudců.

Lze učinit závěr, že ve věci rozhodování o platech soudců je v případě soudů Ústavního soudu důvod k pochybnosti o jejich nepodjatosti. Otázka na závěr: pokud by stát hospodařil šetrně ve všech oblastech, zmrazil by platy všem svým zaměstnancům a nejen soudcům, rozhodl by Ústavní soud jinak?

Bc. Lukáš Polách

e-mail: Polach.L@email.cz

[1] K dispozicic i >>> [zde](#).

[2] K dispozicic i >>> [zde](#).

[3] Ústavní zákon č. [1/1993](#) Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

[4] K dispozicic i >>> [zde](#).

[5] K dispozicic i >>> [zde](#).

[6] Čl. 82 odst. 1 ústavního zákona č. [1/1993](#) Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

[7] Úplný výčet je uveden v § 1 zákona č. [236/1995](#) Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu

[8] Čl. 2 odst. 1 ústavního zákona č. [1/1993](#) Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

[9] K dispozicic i >>> [zde](#).

Další články:

- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)